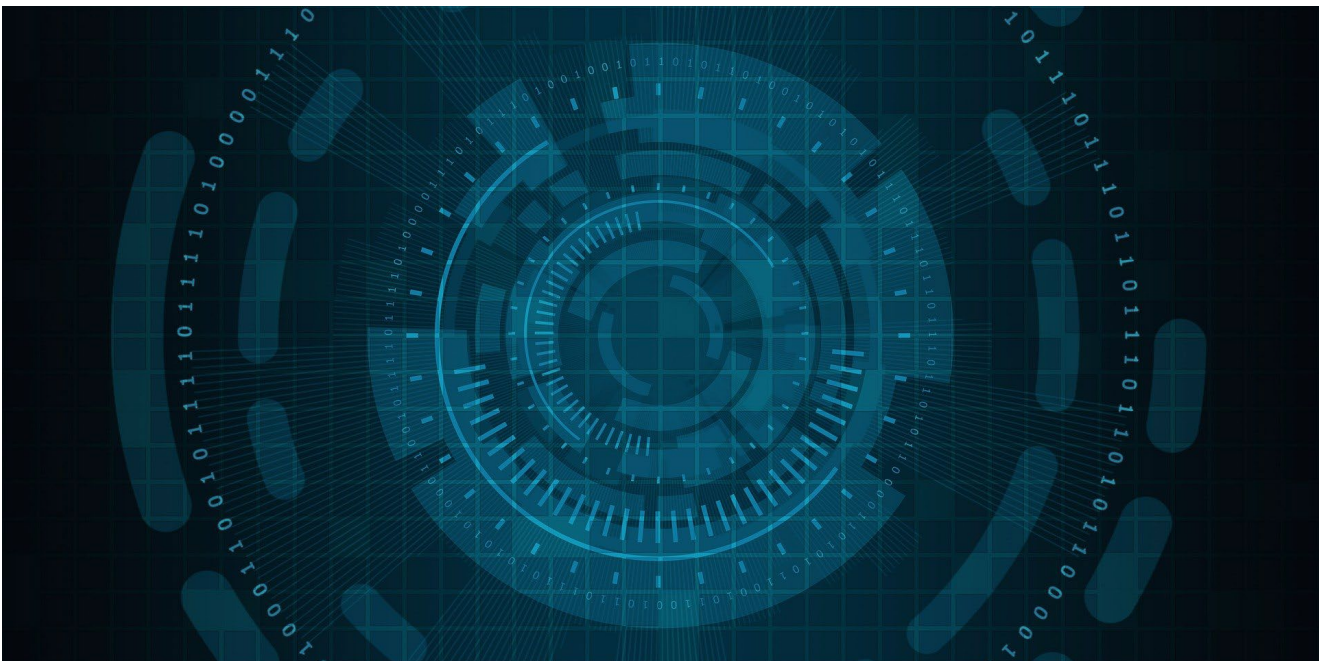

ПРОУЧВАНЕ НА МОДЕЛИТЕ ЗА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ, КОИТО НАРУШАВАТ ПРАВА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Фаза 5: Начини на действие на тежката и организираната
престъпност

Резюме

**ПРОУЧВАНЕ НА МОДЕЛИТЕ ЗА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ, КОИТО
НАРУШАВАТ ПРАВА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ**

Фаза 5: Начини на действие на тежката и организираната
престъпност

Настоящото проучване е изготвено от EUIPO в сътрудничество с Центъра за международни проучвания на интелектуалната собственост (CEIP) и Бюрото за теоретична и приложна икономика (BETA) към Университета в Страсбург.

Автори (по азбучен ред):

Julie DAGHER

Rémy GUICHARDAZ

Natasha MANGAL

Emilie RUIZ

С благодарности за:

Oleksandr BULAYENKO

Завършено с помощта на служители на EUIPO и Междурегионалния научноизследователски институт на ООН по престъпленията и правосъдието (UNICRI), благодарности за

Erling VESTERGAARD

Stephan EDELBROICH

Edyta BEDNARCZYK

Специални благодарности също и за Marco MUSUMECI, UNICRI

Предговор

През 2012 г. Обсерваторията за нарушенията на правата на интелектуална собственост беше натоварена със задачата да предостави факти и доказателства в подкрепа на ефективни политики в областта на интелектуалната собственост (ИС), да създаде инструменти и ресурси за подпомагане на борбата срещу нарушенията на ИС и да повиши осведомеността относно значението на ИС и отрицателните последици от фалшифицирането и пиратството.

Един от основните приоритети на Обсерваторията през последните 10 години е да разбере как нарушителите и престъпниците в областта на ИС извършват своята незаконна дейност. Започналите през 2016 г. проучвания на моделите на стопанска дейност, които нарушават ИС, са сред основните инструменти за по-добро разбиране на моделите на стопанска дейност, нарушаващи ПИС, и по този начин предоставят основа за определяне на възможни ответни мерки за ефективно справяне с това предизвикателство.

Настоящото издание на доклада предоставя ясна методология и задълбочен анализ на начина на действие на тежката и организираната престъпност. То е съгласувано със засиленото внимание в целия ЕС към мерките за наказателно правоприлагане спрямо престъпленията срещу ИС. Това е в съответствие с възстановяването от страна на Европейския съвет на престъпността в областта на ИС като приоритет на Европейската мултидисциплинарна платформа за борба с криминални заплахи (EMPACT) за периода 2022 — 2025 г.

С приближаването на средносрочния преглед на Оценката на Европейския съюз на заплахата от тежката и организираната престъпност (EU SOCTA) става все по-ясно, че фалшифицирането и пиратството са тежки престъпления, които подвеждат потребителите, застрашават нашите здраве и безопасност, финансират организираната престъпност и имат тежки икономически последици както на микро-, така и на макроикономическо равнище, а също и за околната среда. Както ясно показва този доклад, престъпленията срещу ИС са свързани и с различни други форми на престъпна дейност, като трафик на наркотици, изпирание на пари, киберпрестъпност, тероризъм и измами.

Резултатите, изводите и примерите, представени на този етап от поредицата научни изследвания, насочват вниманието към необходимостта да се гарантира, че престъпленията срещу ИС ще продължат да бъдат приоритет на EMPACT в бъдещите етапи на политиката, и се надявам, че ще бъдат от голяма полза за правоприлагащите органи, съдебната власт, академичните среди, частния сектор и създателите на политики в борбата с престъпленията срещу ИС.

**ПРОУЧВАНЕ НА МОДЕЛИТЕ ЗА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ, КОИТО
НАРУШАВАТ ПРАВА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ**

Фаза 5: Начини на действие на тежката и организираната
престъпност

Christian Archambeau
Изпълнителен директор на
EUIPO

Резюме

Обща информация

Способността на технологиите да прикриват незаконни дейности и да засилват мащаба на нарушенията на правата на интелектуалната собственост (ПИС) създава съответни трудности при изправянето на престъпниците пред съда. Процесът на установяване и впоследствие наказателно преследване на лицата, участващи в сложни престъпни мрежи, включващи нарушения на ПИС, често се свежда до „отрязване на глави на хидрата“, тъй като престъпниците използват подменящи сървъри, заобикалящи законните изисквания техники и съвместни трансгранични действия за бързо възобновяване на дадена операция. Важно е да се отбележи, че както е показано в настоящото проучване, престъпните нарушения на ПИС често са показател за други тежки организирани престъпления, като пране на пари и измами. Следователно правилното установяване и разследването на съответните нарушения на ПИС могат да бъде важен показател за редица други тежки престъпления, които представляват евентуален значителен риск за потребителите.

Понастоящем това, което се изисква от правоприлагащите органи, е набор от правни инструменти за улесняване на по-гъвкави и всеобхватни действия за разследване на нарушения на ПИС, в интерес на осветяването на целия модел на стопанска дейност, който нарушава ПИС, и за разкриване на причините за възникването му. Вече не е достатъчно да се съсредоточаваме върху усилия за възможно най-бързо достигане до фазата на правоприлагане (т.е. наказателно преследване). Вместо това следва да се даде приоритет на съставяне на възможно най-подробна картина на престъпната дейност при индивидуално разследване. Може би само по този начин събраните доказателства могат да се използват най-ефективно за реално прекъсване на по-широка престъпна мрежа и за ефективно прекратяване на затвърждаващите се престъпни дейности.

Предвид сложността, присъща на разкриването на сложни престъпни мрежи, един от правните инструменти, разработени в миналото, беше създаден в контекста на първото проучване на EUIPO от тази поредица — „Изготвяне на преглед на онлайн моделите за стопанска дейност, които нарушават права на интелектуална собственост“. В това проучване е разработен инструмент за визуално „картографиране“ на моделите за стопанска дейност, които нарушават ПИС, за да се разкрият съответните престъпни елементи, като се използва формата на матрица: по оста Y са посочени различни дейности, нарушаващи ПИС, а по оста X са посочени различни онлайн цифрови платформи. Включени са общо шест различни дейности и платформи.

Един от основните недостатъци на матрицата обаче е липсата на яснота за всяка категория. Освен това тя има ограничаващия характер на изчерпателен списък на възможни дейности и платформи, които не са съобразени с иновациите. На практика, когато матрицата се използва като инструмент за визуализация, резултатите са трудни за тълкуване и моделите не са видими. Това обаче беше първата мащабна инициатива за създаване на всеобхватна система от мерки за изграждане на модел на стопанска дейност, който нарушава ПИС, и предостави основа за разработване на няколко етапа от проучвания, публикувани по тази тема от EUIPO.

По подобен начин, през 2018 г. проучването относно незаконната IPTV в Европейския съюз (етап 3) предложи визуална схема, която улесни разбирането на функционирането на моделите за стопанска дейност, специализирани в предоставянето на незаконни

IPTV услуги. Тази схема показва визуално всички потенциални необходими участници, инфраструктури и технически средства, които се срещат в повечето, ако не и във всички случаи на IPTV. Моделът, състоящ се от няколко слоя (разговорно „стек“ или „изглед на стека“), предоставя на следователите важен контролен списък от видове за провеждане на задълбочено и успешно разследване.

На базата на тези две проучвания се очертава следващата разработка на визуалното моделиране на модел за стопанска дейност, който нарушава ИС: модел, който в идеалния случай би могъл да обхване по-голям брой модели на стопанска дейност, нарушаващи ПИС, във всичките им различни форми.

Следователно целта на настоящото проучване е да се преразгледат предишните модели, за да се създадат нов визуален модел и методология за анализ, които са полесни за прилагане на практика. Този модел следва също така да може да обхване множество видове модели на стопанска дейност, които нарушават ПИС, и да бъде валидиран чрез използването на данни от минали разследвания и наказателни преследвания по случаи, свързани с нарушения на ПИС.

При изпълнението на тази задача беше установено, че в зависимост от нуждите на разследването, за определяне на различните модели в доказателствата могат да се използват няколко визуални инструмента, вариращи от изключително опростени модели до по-подробни графики, както и да се разкрият евентуални пропуски в разследването. Ако тези инструменти се съчетаят и се използват ефективно и последователно, те могат да очертаят основните модели, които да разкрият полезни тенденции. Установяването на тези модели на ранен етап може да помогне на правоприлагащите органи да предвидят по-добре потенциалните цели и жертви на неправомерната стопанска дейност, както и основните участници в нея.

Методология

Основната задача на това проучване на етап 5 беше при опитите за картографиране на сложния онлайн модел за стопанска дейност, който нарушава ПИС, да се приложи схема с универсален обхват. Беше поставен акцент и върху тежката организирана престъпност, свързана с нарушаването на ПИС, като по този начин прилагането на разработените инструменти беше ограничено до незаконните дейности, които могат да бъдат квалифицирани като престъпни деяния.

Онлайн моделите на стопанска дейност, нарушаващи ПИС, към които е насочено настоящото проучване, са моделите, които включват поне един онлайн компонент и се използват за продължаване на незаконната търговия с фалшифицирани стоки или за насърчаване на други дейности, нарушаващи ПИС. Контактът между крайните ползватели/потребители на фалшифицирани продукти и стоки — съзнателно или не — често се улеснява от характеристиките на онлайн средата, което може да позволи достъп до по-широко разпространени средства за нарушение и може да обхване по-широка гама от продукти и услуги от тези, които са достъпни чрез строго физически обмен.

Като се имат предвид тези параметри, в проучването се използват и/или разработват за различни цели няколко визуални модела.

- Първо, възможно е най-опростените бизнес модели да се тълкуват линейно под формата на **„работна верига на стойността“**. Тази „верига на стойността“ проследява участниците и дейностите до самото им начало, като използва подхода „проследяване на парите“, за да проследи средствата, получени от

незаконни дейности, тъй като те се придвижват нагоре по веригата и обратно до инициаторите (често организаторите) на престъплението.

- На второ място, се използва подробното **класическо табло за модел за стопанска дейност** за поставяне на всички участници и дейности на една страница. Този модел е най-ефективен за изолиране на целта(ите) на престъпните дейности, както и услуги на трети страни, които се използват (често без тяхното знание) за поддържане на ежедневните функции на предприятието (напр. платежни услуги, уеб хостинг услуги, отдаване под наем на офиси).
- На трето място, моделът, създаден специално в контекста на настоящото проучване — по-специално за опростяването на матричния модел, разработен в етап 1 — е комбинация от тези два модела и отчасти се основава на модела за „изглед на стека“, създаден в етап 3 за случаи, свързани с IPTV. Версията „**изглед на стека**“ на настоящото проучване предлага визуализация на веригата на стойността, която се фокусира върху съвкупността от съответните участници и дейности, като предоставя на правоприлагащите органи възможност да проследяват потоците на приходите и да установят взаимовръзката между участниците и дейностите, които са общи за предприятията и които са насочени към дейности, които нарушават ПИС.

За изпитване на използваемостта и функционирането на тези инструменти за визуализация са използвани данни, извлечени от фактически случаи. Основните източници на данни бяха предоставени на изследователския екип от EUIPO под формата на проучвания на конкретни случаи, създадени от Междурегионалния научноизследователски институт на ООН по престъпленията и правосъдието (UNICRI). В последствие случаите бяха подбрани и събрани съвместно с Европейската мрежа на прокурорите в областта на интелектуалната собственост (EIPPN) и Евроюст, които изпълняваха ролята на посредници за контакт с националните съдебни органи, прокурори и националните правоприлагащи органи.

След това свързаната със случаите информация беше обработена поверително при гарантиране на пълна анонимизация. Тези случаи бяха свързани с всички форми на нарушаване на ПИС (включително близки престъпления, напр. кражба на търговска тайна, измами с фактури срещу притежатели на ПИС), извършени в държавите — членки на ЕС, включително, но не само, нарушаване на права върху марки, фалшифициране и нарушаване на авторски права, като всички те могат да бъдат квалифицирани като престъпления.

И накрая, комбинацията от инструменти за визуализация и данните от случаите позволи по-тясно проучване на моделите на престъпност, присъщи за криминалните случаи на нарушение на ПИС.

Най-важни изводи и заключения

Чрез прилагането на различни варианти на визуално картографиране сред изследваните престъпления в областта на ПИС се очертаха редица отличителни модели, общи черти и тенденции. Тези заключения са разделени на различни категории дейности, свързани с ПИС и нарушения на ПИС.

На първо място, в част I от настоящото проучване се разглеждат случаи, свързани със **стоки, нарушаващи права на интелектуална собственост**, предимно нарушаване на права върху марки. Във всички случаи произходът на стоките, предмет на нарушението, често е най-трудният за разпознаване елемент. Стоки, произведени в други държави, са заловени едва след като са навлезли на пазара на ЕС чрез координираните усилия

на организатори, базирани в ЕС или в чужди държави. В допълнение към това ограничение за разследващите лица да идентифицират и спрат източника на стоките, разследванията на етапа на продажба на едро се затрудняват допълнително от липсата на информация, която свързва нерегламентираните дейности с истинските организатори на вноса на незаконните стоки.

В редица случаи, попадащи под чуждестранна юрисдикция, това обикновено е показателно за използването на няколко посредници, някои от които работят без знанието на други посредници на същото равнище. Организаторът вероятно използва тези многобройни посредници за систематичното разширяване на дистрибуторските вериги, за да предотврати нежеланото внимание, от една страна, и от друга, да запази устойчивостта на нерагламентирания бизнес.

Освен това рядко производителите на стоки, които нарушават ПИС, доставят стоката директно до крайния потребител, което предполага липса на контрол върху всички аспекти на веригата на разпространение. Този вид модел на диверсифицирано разпространение има двойна цел: да се прикрие начинът на координиране на дейностите както отвън, така и отвътре, тъй като някои участници в престъпните деяния не са запознати умишлено с цялата престъпна мрежа. В съответствие с тази констатация е налице минимален брой от едно или две нива на посредничество надолу по веригата, които да са необходими, преди да се достигне до крайния потребител.

Що се отнася до организаторите, контролиращи потока на стоки, нарушаващи ПИС, това, което заслужава да се отбележи при тези случаи, е високото ниво на експертни познания на организаторите (и/или на посредниците нагоре по веригата), техният опит и специализация във връзка с инфилтрирания сектор на дейност. Предвид множеството разгледани модели, подходът „следвай стоките“ е посочен като най-ефективен за преодоляване на липсата на информация относно участниците нагоре по веригата (особено доставчиците и ръководството) във веригата на стойността.

В част II вниманието е насочено върху **достъпа и разпространението на материали, нарушаващи авторското право**. Един от най-важните, но пренебрегвани инциденти, свързани с тези случаи, е нарушението на законосъобразния достъп до съдържание, защитено с авторско право. Както беше отбелязано, лицата, заемащи законни работни места, може да злоупотребят с правата си за ранен достъп до съдържание, като изпреварят останалите и качат съдържание в нарушение на правата върху него. Лица, които работят като критици, журналисти или търговци на дребно, може да злоупотребяват със законния си достъп, а мотивите им невинаги са от финансово естество. В действителност механизмът на някои дейности, нарушаващи авторското право, може също да генерира „непарични“ ползи за нарушителите, целящи да удовлетворят вътрешни мотиви, например лично (макар и анонимизирано) признание (т.е. засилване на репутацията) и възможност за получаване на „конкурентни“ предимства, например превъзходство в сравнение с други, които качват съдържание, изтегляне на токени или придобиване на сървърно пространство, наред с други придобивки.

Друга наблюдавана тенденция е, че редица нарушаващи предприятия включват „услуги за клиенти“, които улесняват прилагането на модел на стопанска дейност, който нарушава правата на обикновените граждани. Тези функции варират от персонализирано търсене на съдържание/връзки в нарушение на авторските права, създаване на подробно ръководство за потребителя относно използването на приложение, нарушаващо ПИС, и предлагане на услуги за абонаментни такси за доставка врата до врата и инсталиране на оборудване, наред с други лесни за ползване от потребителя функции, за да бъдат привлечени повече клиенти за съответната услуга.

За разлика от стоките, нарушаващи ИС, преките парични приходи от случаи на нарушение на авторското право могат да бъдат и под формата на абонаментни такси и дарения. При дружествата нарушители в тази категория също се наблюдава тенденция за разнообразяване на източниците на приходи, които могат да бъдат получени от незаконни дейности. Използването на приходи от реклама и продажбата на лични данни на трети страни например създава допълнителни потоци от приходи, паралелни на печалбите, събрани само от дейностите, предмет на нарушение.

Част III се отнася до формите на **киберпрестъпления, свързани с нарушения на права на интелектуална собственост**. Тъй като това е много по-широк набор от престъпни дейности, най-трудно беше достигането до обобщени заключения. Въпреки това наблюдаваните тенденции в този раздел са, че нарушаващите ИС модели за стопанска дейност обикновено са по-сложни, тъй като адаптират начина си на действие към по-голям брой потенциални жертви. Например в случаи, свързани с търговски тайни, присвояването на търговска тайна включва задълбочено познаване на начина, по който функционира дружеството — обект на престъплението, за да се наемат съответните служители за разкриване на търговската тайна. По същия начин в случаи на измама престъпниците полагат значителни усилия да представят своето предложение с измамна стойност в контекста на очевидно добри обстоятелства и формални условия, за да създадат чувство за легитимност.

В своята съвкупност, въпреки незаконния си характер, всички модели на стопанска дейност, нарушаващи ПИС, са в постоянна зависимост от услугите, предоставяни от законни трети страни. До известна степен доставчиците на правни услуги могат да се считат за „посредници за извършване на трансакции“ между същинските участници в престъпната дейност по веригата на стойността или между престъпните модели на стопанска дейност и крайните потребители. Въпреки че тези „посредници“ обикновено не участват пряко в дейностите, с които се нарушават правата, полезно е също така следователите да ги разследват и задават въпроси, тъй като те потенциално могат да бъдат много полезен източник на информация за незаконния модел на стопанска дейност поради присъщите им предимства като информиран посредник.

Имайки предвид, че тези сходства са били наблюдавани в категориите обсъждани случаи, в същото време бъдещото прилагане на тези заключения е логично ограничено от естеството на фактическите обстоятелства, свързани с всеки отделен случай. Разбира се, на определено общо равнище всички случаи на нарушаване на ПИС имат някои общи черти, по-специално при случаите, свързани с нарушения, извършени главно чрез използване на посредници и ресурси онлайн (напр. виртуални платежни услуги, уебхостинг). Въпреки това, след като всяко престъпление бъде разгледано внимателно, броят на участниците в наказателното производство, сложността на средствата и финансовите ресурси, които те могат да използват, определят размера, обхвата и въздействието на техните престъпни начинания. С други думи, на определено ниво не е надеждно всички престъпления срещу ПИС да се възприемат като еднакви. Предвид всичко това преоценката на моделите за стопанска дейност, които нарушават ПИС, като се използват видовете визуално моделиране, описани в настоящото проучване, може все пак да покаже изненадващи и/или непредвидени пропуски в дадено разследване. Пропуски, които органите могат, в най-добрия случай, да преодолеят бързо и ефикасно.

Що се отнася до бъдещата полезност и приложимост на визуалните модели, представени в настоящото проучване, може да се очаква, че новите технологии ще продължат да изпробват формата и функционирането на тези инструменти във времето. Въпреки това, като отправна точка за картографирането на модел за стопанска дейност, който нарушава ПИС, това съчетаване на инструменти може да помогне за разобличаването на нови случаи на навлизане на престъпна стопанска

**ПРОУЧВАНЕ НА МОДЕЛИТЕ ЗА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ, КОИТО
НАРУШАВАТ ПРАВА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ**

Фаза 5: Начини на действие на тежката и организираната
престъпност

дейност, което в идеалния случай ще доведе до откриване (и разкриване) на цели мрежи от престъпления, свързани с нарушения на ПИС.

ПРОУЧВАНЕ НА МОДЕЛИТЕ ЗА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ, КОИТО НАРУШАВАТ ПРАВА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Фаза 5: Начини на действие на тежката и организираната престъпност

ISBN 978-92-9156-335-7

© Служба на Европейския съюз за интелектуална собственост

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника